

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, POUKU.

Lietnik II.

V Ljubljani 15. aprila 1901.

Št. 8.

Naša organizacija.

Naši liberalni tovariši so se zadnja leta hudo zaleteli. Kam, sami niti ne mislijo. Vsak trezen človek pa že lahko danes sodi, da je njihovo gibanje v sedanjih smereh šoli in učiteljstvu v škodo. Zato je pa naša dolžnost, da odkrito in brez ovinkov voditeljem tega gibanja in njihovim pristašem povemo resnico. Iz početka je imelo novo učiteljsko gibanje zdravo jedro. Združevati učitelje, navdajati jih s stanovskim ponosom, združene in za svoj stan navdušene pa voditi v boj za boljše gnotne in stanovsko-nravne razmere, je bila srečna misel, plemenita svrha. Organizacijska ideja je zdrava, kjerkoli se pojavlja. Tudi med našim učiteljskim stanom bi mogla vstvarjati čuda, če ne bi bila zašla na napačna pota. Stanovska organizacija! Kaj more biti lepšega, potrebnejšega in recimo naravnost: bolj krščanskega! Kedorkoli resno deluje za ozdravljenje sedanje bolne človeške družbe, mora imeti v prvi vrsti za svoj smoter — stanovsko organizacijo. V tem smislu se gibljejo delavci, se kretajo obrtniki in delujejo naši kmetje, in tudi drugi stanovi iščejo po ravno tej poti rešitve. Stanovska organizacija je skupno stališče vsem, ki potrebujejo rešitve socialnega vprašanja. Tudi novo učiteljsko gibanje ni bilo v svojem bistvu nič drugega, nego majhen delček splošnega socialnega razvoja, oboroževanje naše sicer majhne, toda velepomembne čete v socialnem boju.

Do tod smo si vsi edini, naj pod strogim poveljstvom g. Luka Jlenca korakamo ali pa naj se zbiramo pod zastavo večno trajnih krščanskih načel.

Prav tu se pa tudi ločujemo. V socialnem boju, v stanovskem organizovanju si stojita nasproti dve četi; ena, ki se drži križa, druga, ki prisega na materializem. Žalibog, da je mnogo naših tovarišev krenilo k drugi. Če bi imeli na Slovenskem kaj vredno socialno-demokraško stranko, bi danes dejanski videli mnogo učiteljev pri njej. Samo to, da je nimamo, nam razlaga, zakaj hlapčuje vse „Tovariševo“ učiteljstvo liberalcem. Za tako neumne nimamo svojih tovarišev, da bi mislili resno liberalno v smislu naših tako silno bedastih liberalcev. Ti nimajo o nobeni, najmanj pa o stanovski organizaciji nobenega pojma. Naši učiteljski tovariši iz nasprotnega tabora gredo z njimi, ker nimajo drugam iti, ker se ne morejo nasloniti na drugo materiališko organizacijo. Prepričani smo, da g. Jelenc dobro vé, kako so ga vodili za nos liberalci, da dobro poznajo on in njegovi tovariši, kako jih prav za prav samo zlorablajo naši liberalci, v resnici se pa norčujejo iz njih in jih v skrajni naivnosti samo pošiljajo zase po kostanj v žerjavico. Da to med seboj sami priznavajo, o tem imamo izkušenj dovolj, kakor tudi na drugi strani vemo, da bo še precej Save preteklo, predno bodo to očitno priznali. A zarotimo se lahko, da svoj čas pride do tega.

Čim je stopila učiteljska stanovska organizacija na protikrščanska tla, je bila po svoji naturi navezana na socialno demokracijo. V tem oziru smo videli najodločnejše, najpožrtvovalnejše in vsled tega najmanj plezavske in „štreberske“ može med tem gibanjem združene z najkrepkejšim materiališkim stanovskim gibanjem t. j. s socialno demokracijo. Tam je tudi res njihovo mesto. Po mišljenju socialni demokratje, dejanski pa malo iz velikoumja, še več pa iz neznačajne hinavščine liberalci, tako lahko rečemo o večini tistih, ki imajo kak drug vzrok, nego samo strah pred Jelenčevim in Tovariševim terorizmom, da stojé nam nasproti.

Mlada učiteljska struja je sicer zadnja leta nastala povsod v Avstriji, nikjer pa ni našla tako naivnih ljudi kot pri nas. Drugod se učitelji, ki se hočejo stanovsko organizovati na materiališkem temelju, naslanjajo povsod na radikalne socialne stranke, na socialno demokraško ali sicer kako radikalno ljudsko stranko. Vsled tega se nič ne čudimo, če vidimo obilo svojih stanovskih tovarišev po drugih deželah med socialnimi demokrati, pri poljski ljudski stranki, pri nemški ljudski stranki ali celo pri nemških radikalcih, ki imajo v socialnem oziru zelo odločen program. Čuditi se pa mora vsak, ko dobi kranjske „mladoučitelje“ med liberalci, ki nimajo nobenega socialnega programa, ki so na socialnih idejah revni kot cerkvena miš. Eminentno socialna struja med učiteljstvom se naslanja na liberalce, ki nimajo drugega, nego nekaj sila starih fraz, s katerimi si ohranjajo svoj politiški obstoj. To umevaj, kedor more! Protinatorno je, protirazumno je! Zato tudi ne more imeti trajnosti. In kar je še bolj protinatornega, je to-le:

Prvi in najštevilnejši stan našega naroda, naš kmečki stan, se organizuje. Tista socialna smer ga vodi pri tem, kakor učitelje. In vendar vidimo mlado učiteljsko stanovsko organizacijo na strani nasprotnikov vsake stanovske, vzlasti pa kmečke organizacije, vidimo jo, kako naravnost nasprotuje mlademu

kmečkemu gibanju. Vse stoji na glavi! Če je tu kaj logike, potem se mora ves svet obrniti.

In vender je tako! Strah pred krščanskim imenom in značajem je večji, nego moč doslednosti in močatosti. To je edini vzrok tej šepavi kolobociji, ki jo imenujejo naši nasprotniki svojo organizacijo.

T a k i s o !

Duševni proces, ki se sedaj vrši med Slovenci, rodi zelo zanimive prikazni. Človek, ki opazuje to samo površno, se čudi tem prikaznim in se vprašuje, kako je to; ako pa pogleda globlje, vidi, da so te prikazni čisto naravne, ki pa pomagajo v krasni luči osvetljevati gotovo vrsto ljudi.

Nas zanima pred vsem proces med učiteljstvom. Ta proces ni od včeraj, ni nastal hipoma, ampak se je pripravljaj leta in leta, ter je šele pred nekaj meseci nastal razkol očiten, in se sedaj polagoma razvija. Slovenski učitelji prihajajo po ogromni večini iz nižjih delavskih stanov, ki so ostali zvesti katoliški veri. Kot dečki so prinesli v šole krščanskega duha, začetkoma so bili verni, ko so pa odrasčali, je pojemal vpliv domače krščanske rodbine, a zato pa raste vpliv lehkomišelnosti družbe, brezverskih knjig, površnega časništva, postajali so mlačni, indiferentni, ako ne celo veri nasprotni. Z neko mržnjo do vere in učeče cerkve vstopijo mladi učitelji v življenje in družba, v katero pridejo, naredi še potrebno, da se otresejo form, ki jih še spominjajo vere, ali pa jih ravno prava družba strezne, da spoznajo, kam so zašli in se povrnejo h krščanstvu, ako imajo dovolj moralne opore. Odtodi prikazen, da se loči učiteljstvo slovensko, pa tudi ostalo skoraj po vsem svetu v dva tabora: v krščansko in liberalno učiteljstvo. Žal, da je sedaj krščansko učiteljstvo v manjšini, tudi pri nas na Slovenskem. Seveda nam bodo dejali liberalni in jungovski učitelji, da smo vsi kristjani. Pač smo po imenu vsi, nikakor pa ne v dejanji. Tisti, ki pravijo, da so liberalci, ki hočejo izriniti vpliv cerkve iz šole, ki se smatrajo v fari kot nekak anti-cure (protižupnik) — to je cvetka iz francoskega framsonskega vrta, — pač ne morejo trditi, da so krščanski učitelji kakor zahteva cerkev, ampak so vedé ali nevedé pristaši nasprotnikov krščanstva in sicer so najvplivnejši, ker največ lahko škodijo krščanstvu. Klic „svobodna šola in svobodno učiteljstvo“ je v ustih liberalnih in jungovskih učiteljev samo zahteva, da se osvobodi šola in učiteljstvo vsakega verskega vpliva, saj vidimo, da ravno tisti, ki imajo vedno v ustih zgornje besede prav udano molčé prenašajo vsako najhujše breme, katero jim nalaga šolski birokratizem ali so pa celo sami najhujši zatiralci vsakega svobodnega mišljenja ali delovanja podrejenega jim učiteljstva.

Liberalizem je pa med Slovenci na zelo slabem glasu in ljudstvo po ogromni večini ne mara liberalnih učiteljev. Ti bi pa vendar radi imeli upliv, zaupanje in veljavo, kar so zaigrali s svojim liberalizmom. Zato vidimo

zanimive prikazni, da bi veljali liberalni učitelji radi za liberalce, pa tudi za dobre, krščanske učitelje. Tako vidimo, da so učitelji razdvojeni med seboj, mnogi so celo v vednem boju s svojim notranjim mišljenjem in zunanjim nastopom, ker hočejo veljati za liberalce, kar je pri nas ravno sedaj moda, a vest jim očita, da ne delajo prav.

Z ničemur takega liberalnega učitelja bolj ne ujeziš, ako mu vpričo kmetiškega človeka rečeš, da je liberalec. On ti bode jezo tajil in dokazoval, da je boljši kristjan, kakor si ti, kakor je vsak drugi tvoj znanec in kakor je sam škof... Ti si pa seveda hinavec, ki praviš, da mora biti človek kristjan doma, v šoli in javnosti. Ali se ti ni že pripetilo, da ti je tak učitelj rekel: Ali sem mar brezverec? Le pojdi v mojo hišo, pa bodeš videl, kako lepe svetniške podobe visé v moji hiši, in ob sobotah celo lučka gori... v javnosti se pa poteguje za liberalna načela. Nedavno se je prigodilo, da je nek liberalen učitelj prišel v razgovor s kmetom. Učitelj mu je dejal: „Ali nisem krščanski učitelj, ali ne molim z otroci pred šolo in po šoli?“ „Gospod“, zavrnil je kmet: „mi vam pošljemo v šolo nedolžno mladino, mislite, da bi mi pustili, da bi vi našo mladino pokvarili?“ Mnogi učitelji hočejo veljati za liberalce, a v cerkvi vendar radi služijo, ker nese. V svojem glasilu surovo napadajo cerkev, pišejo pa tudi pobožne članke in nas in duhovnike učé pravega krščanstva ter pravijo, da samo oni vodijo otroke h Kristusu. Še mnogo taci prikazni bi lahko pokazal, a za danes naj vam zadostuje. Morda se bodo liberalci zavoljo teh besedij jezili; nič ne dé. Pisal sem zato, da spoznamo njih pravo podobo in njih značaj. Nedoslednost (da ne rabimo besede hinavstvo) se kaže gotovo v takem ravnanju, ali takrat, ko nastopajo kot liberalci, ali pa takrat, ko nastopajo kot najboljši kristjani. Oboje h krati ne more biti nihče, tudi učitelj ne. Zato živela doslednost in značajnost!

Učitelj.

Nekaj opazk k razštevaniu.

Učencem ljudske šole dela razštevande mnogo preglavic; pa tudi učitelju je treba jeklene potrpežljivosti, kadar vadi svoje učence v tem računskem načinu.

Večletna izkušnja mi je pokazala nekatere pripomočke, ki so sicer sami na sebi malenkostni; a učencem vendar dokaj dobro služijo. Ne morem sicer trditi, da samo jaz poznam te pripomočke; temveč mislim, da je ta ali oni način tudi kakemu drugemu tovarišu že znan; vendar jih hočem zapisati tistim cenjenim tovarišem in tovarišicam, katerim morda ti pripomočki še niso znani, da se jih v prihodnje poslužijo in svojo težavno nalogo nekoliko olajšajo.

Pri razštevaniu se poslužujemo merjenja, množenja, prištevanja in odštevanja. In pri tej mnogoličnosti naletimo na prve težave. Začetkom otroci ne vedó prav, kedaj in kaj jim je množiti in kje jim je odštevati. Da jim nekoliko olajšam to delo, morajo, dokler se temu dobro ne privadijo, nad

jednačajem (=) napraviti znak množenja ($\times$), in spodaj pred dividend znak odštevanja ($-$), n. pr.:

$$— 96:3 \times$$

Ti znaki učenca opozarjajo, da mora najprej deliti oziroma meriti ter rezultat tega merjenja zapisati poleg jednačaja. Znak množenja nad jednačajem ga takoj opozori, da mora z dobljenim kvocijentom pomnožiti divizor, na kar mu znak odštevanja pokaže, kje mora dobljeni produkt odšteti.

To so sicer malenkostni pripomočki, a vendar pripomorejo, da si otroci hitreje prisvojé razštevaje, katero jim pozneje prizadeva še več drugih težav. Največje težave so sicer premagane, ako znajo učenci dobro razštevati z jednoštevilnim divizorjem; vendar nas še mnoge čakajo, kedar vadimo razštevaje z večštevilnim divizorjem. Izkušnja pa mi je tudi tu pokazala nekatera sredstva, katerih se z najboljšim uspehom poslužujem.

Mnogo sitnosti dela mladim računarjem določevanje kvocijenta. Saj vemo, da prva, oziroma prvi dve dividendovi številki kot število vzeti in prva divizorjeva številka kot število ne dadó vedno prave kvocijentove številke. Zgled: $1305:29 =$

Tu imamo 29 v 130 ali 2 v 13. Kaže se nam, da bi morala biti prva kvocijentova številka 6, a je v resnici le 4.

Da premagam težave v tem oziru, ravnám se po sledečem redu. V začetku teh vaj rabim vedno le take divizorje, kateri imajo na drugem mestu od leve proti desni le prav majhna števila, n. pr. 1 ali 2. Delimo toraj le z 51, 72, 214, 527 itd. V takih slučajih je skoro brez izjeme navidezni kvocijent tudi resnični. Določevanje kvocijentove številke v teh slučajih učencem ne dela posebnih težav; zato pa obračam pri prvih vajah vso pozornost na to, da se vsi učenci prav gladko naučé razštevati z večštevilnim divizorjem.

Kadar sem to dosegel, preidem k drugi vrsti divizorjev, namreč k takim, kateri imajo na drugem mestu kako veliko številko, n. pr. 9 ali 8. Tu podam učencem nov pripomoček, kateri jim jako dobro služi.

Pod prvo divizorjevo številko napišemo drugo, ki je za jedno večja od prve, n. pr.

$$1305:29 =$$

3

To razjasnim učencem tako-le: 29 je skoraj 30; mi imamo tukaj skoraj 3 desetice in ne le 2 desetici. Poskušali bomo torej vedno z 3. Rekli bomo: 29 v 130 ali 3 v 13 = 4. Dobili smo torej pravi kvocijent.

Kedar so se učenci v tem načinu dobro izurili, preidem k takim mnogoštevilnim divizorjem, ki imajo na drugem mestu srednjevelike številke. Pri teh jih vadam, da sami poskušajo, kolikokrat je divizor v delskem dividendu in če je navidezni kvocijent tudi pravi ali ne.

Pri zgledu $22470:35 =$ pravimo: 35 v 224 ali 3 v 22 = 7; a 7 še ne zapišemo, temveč preje poskusimo, ali bo ta kvocijent pravi ali ne. Mi kratko množimo; $7 \times 5 = 35$ in, ne da bi kaj odštevali, pravimo: ostane 3; potem pa nadaljujemo: $7 \times 3 = 21 + 3 = 24$. Pogled na prvi del dividenda

nam takoj povč, da 7 ni pravi kvocijent, ker imamo v dividendu le 22, in da bo prva kvocijentova številka le 6.

Na ta način torej, da razdelim divizorje v tri vrste, privajam svoje učence, da določujejo pravo kvocijentovo številko. Zdi se mi, da si večina učencev prav kmalu prisvoji vso to umetnost in da tudi slabejšim učencem ne dela tolikih težav, kakor pa, če se na kakovost divizorja ne bi prav nič ozirali.

V začetku svojega učiteljevanja sem opazoval, da učenci — večkrat tudi taki, ki so že znali dobro razštevati — niso prav vedeli, kje jim je dobljene produkte odštevati. Vzemimo zopet zgled:

$$164960:768 =$$

Učenec pravi: 768 v 2649 ali 7 v 26 = 3. Na-to poskusi, je-li to pravi kvocijent, in ko vidi, da je pravi, zapiše številko 3 v kvocijent ter nadaljuje: $3 \times 8 = 24$ in $— 0 = 24$ — in ravno tu je naredil napako, ker je pozabil, kolik je prvi delski dividend; odšteti bi moral namreč od 29. Da se take napake pri mnogostevilnih divizorjih še laglje dogajajo, ni treba posebno povdarjati. Da mi pa učenec ne naredi nikoli take napake, zahtevam takoj od prvega početka z vso strogostjo, da mi vedno napravi koncem prvega delskega dividenda vejico (.). Vejica je kričeče znamenje, ki mu dovolj jasno kaže, kje mora pričeti z odštevanjem.

K sklepu se spominjam še jedne napake, katere pa ne napravljajo učenci le pri razštevanju, temveč že tudi pri množenju, odštevanju in soštevanju: pozabljajo namreč ostale desetice prišteti k naslednji višji vrsti. To napako se najlaglje odstrani, ako se od učenca zahteva, da vedno glasno povč, koliko desetic mu je ostalo.

Pokazal sem nekatere pripomočke, katerih se poslužujem pri razštevanju. Ako sem komu pokazal kaj novega, dosegel sem svoj namen in le želim, da bi jih tudi drugi uporabljevali z istim uspehom, kakor jih uporabljam jaz.

R.

LISTEK.

Slovenski duhovniki — gojitelji prosvete.

N krasni knjigi: „Spomen - Cvičče“, katero je izdala Matica Hrvatska v spomin petdesetletnice škofovanja Josipa Jurja Strossmayerja, se nahaja poleg drugih spisov slovenskih pisateljev tudi članek z gori navedenim naslovom. Spisal ga je večš poznavalec domače zgodovine, gospod Josip Benkovič. Ker je v članku kratko in jedrnato zbrano, kar nam poroča zgodovina o delovanju duhovščine na polju šolstva, hočemo dotični

odstavek podati našim bravcem. Lepa spominska knjiga itak marsikomu ne bode prišla v roke. Članek se glasi:

„Katoliška cerkev je bila od svojega začetka sem v vseh dobah najspretnejša in najvstrajnejša gojiteljica prosvete. Nje duhovniki so bili pri vseh narodih prvi in najbolj požrtvovalni pionirji kulture. Isto opazamo tudi v duševnem razvoju Jugoslovancov. Nedosežen v tem pogledu je dika jugoslovanske duhovščine škof Josip Juraj Strossmayer. Slovenci se v svojih skromnih gmotnih razmerah s takim mecenatom pač ne moremo ponašati; a slovenska duhovščina v celoti je tekom let donesla že velikih duševnih in gmotnih žrtev v blagor svojega ljudstva. Le v površnih potezah hočemo podati sliko kulturnega dela slovenske zlasti pa kranjske duhovščine.

Cerkev je bila vedno prijateljica šole. Tudi na Slovenskem nahajamo prve šole že v srednjem veku v zvezi z župnišči. Duhovniki so jih ustanovili in nekaj tudi sami vodili n. pr. v Ljubljani, v Kamniku, v Novem mestu in drugod. V osojskem samostanu na Koroškem je bila že v devetem stoletju šola za slovenske misijonarje. Šolstvo je bilo najbrže že tedaj zelo razvito, ker se je veliko Slovencev povzpelo do visokih častnih služb v tujini. Nekdo trdi celo (Schriften des hist. Vereines für Innerösterreich I. 1848.), da je bilo v XV. stoletju razmerno manj analfabetov v naših deželah, nego jih je bilo okoli leta 1840. Profesor Verhovec je skušal dokazati, da je bila v začetku XV. stoletja v Ribnici na Dolenjskem nekaka gimnazija, katero je ustanovil nek ribniški arhidijakon.

O zelo razviti kulturi med Slovenci od XIII. do XV. stoletja pričajo zlasti tudi krasne cerkvene stavbe one dobe, ki deloma še stojé, in s kakoršnjimi se more i sedanjí rod komaj ponašati. Ob času reformacije je nastala v Ljubljani šola, v kateri je bila tudi slovenščina učni predmet. Po zatoru luteranstva je tudi šola prenehala. Ko so se v XVII. stoletju po verskih homatijah razburjeni duhovi nekoliko pomirili, nastale so v raznih župniščih zasebne šole, kjer so duhovniki nekaj sami, nekaj pa po drugih osebah, poučevali v najnujnejših predmetih; učili so čitati, pisati, računati itd. O teh primitivnih, a za tisti čas vendar le zelo koristnih učnih zavodih se je doslej premalo povedalo. A o njih pričajo največ župnijske matice in druge beležke; ponekod pa celo stara ljudska govorica.

Najznamenitejša je bila vsekako šola v Rušah pri Mariboru, katero je leta 1645. ustanovil tamošnji župnik Jurij Kozina. Od leta 1645. do l. 1758. je štela 6931 dijakov. Med njimi je bilo 635 plemičev: knezov, grofov, baronov in vitezov iz raznih krajev. Ta šola je dala 14 škofov, med njimi tudi dva kardinala, 18 opatov in 25 proštov; razven tega pa tudi celo vrsto znamenitih mož iz raznih svetnih stanov, med njimi nekaj umetnikov. Poučevali so le duhovniki, rodom Štajerci in Kranjci, a vsi Slovenci. Prvo leto (1645.) je bilo le 17 učencev; a l. 1698. je šola dosegla vrhunec, ker obiskovalo jo je celo 220 dijakov. Obsegala je šest gimnazijskih razredov, kakor so bile tedaj sploh srednje šole urejene. Poučevala se je tudi slovenščina; pri dramatičnih predstavah se je rabil slovenski jezik, in od vsakega duhovnika, ki je stopil tu v službo, se je zahtevalo temeljito znanje slovenskega jezika.

Slične zavode so ustanovili pozneje nekateri bivši ruški gojenci; n. pr. Maks Leopold baron Rasp (1673.—1742), župnik v Kamniku, Frančišek Mihael Paglovec (1679.—1759.), župnik v Tuhinjski dolini, Peter Pavel Glavar v Komendi (1721.—1784.) itd. — Navadne ljudske šole pa so bile v XVIII. in XIX. stoletju tje do l. 1848. v premnogih župniščih na Slovenskem. Na tisoče otrok je dobilo tu svoj prvi in najpotrebnejši šolski pouk. Mnogi so učili odraslo mladino tudi umnega gospodarstva, sadjereje, živinoreje in drugih praktičnih predmetov, n. pr. slavni Jurij Japelj na Ježici, Frančišek Pirc v Podbrezju, Mihael Mladič v Semiču in drugi.

Opomniti treba, da so duhovniki vse učne zavode ustanovili in vodili po lastni inicijativi, brez vsakega bodrila in brez vsake podpore od vladne strani. Drage volje so odstopili v učne smotre del svojega stanovanja, žrtvovali so v blagor mladine vse svoje duševne moči, pa tudi vsa itak le skromna gmotna sredstva. Slovenska duhovščina je bila torej že od pamtiveka gojiteljica omike in prijateljica šole. Seveda se je vselej in povsod oklepala istega vrlega načela, kakršno je škof Slomšek izrazil v besedah: „Katoliška vera bodi vam luč in materni jezik bodi vam ključ do prave omike... Šola pa, če prava ni, je bolje, da je ni!“

Razven tega so se mnogi duhovniki v svojih oporokah spomnili ubožnih dijakov in njim v prid naredili dijaške ustanove. L. 1898. so vse po duhovnikih narejene dijaške ustanove v Avstriji znašale 6,376.078 gld.; na leto je dobilo 1943 dijakov 231.668 gld. Na Kranjskem je bilo 137 takih ustanov; ustanovna glavica je znašala 249.049 gld. in letni ustanovni znesek 9652 gld. V par letih je že oboje narastlo. Sploh je bila nad tretjino vseh dijaških ustanov na Kranjskem ustanovljena od duhovnikov.

Med ustanovitelji nam je v prvi vrsti imenovati Luka Knaflja, ki je l. 1671. umrl kot župnik v Ober-Russbachu na Gorenje Avstrijskem. Njegovo zapuščino je pred nekaj leti uredil dvorni advokat dr. Ferdinand Zupančič in doslej je že dolga vrsta slovenskih kranjskih dijakov uživala nje plodove ter si omogočila svoje študije. — Izmed drugih ustanoviteljev imenujemo škofa Wolfa, Ravnikarja in Jurija Gollmayrja, Janeza Thalnitscherja, Kussa, Metelka, Šlakarja, Zavašnika itd. In darežljivost duhovnikov dijakom v prid ni še izumrla. V novejšem času so založili take ustanove: A. Walland, Anton Jakšič, Martin Drčar, Anton Kos, Jakob Gruden, Jurij Volc, Jakob Stariha, dr. Andrej Čebašek, Martin Narobe in dr.

Koliko ubogih, a nadarjenih kmetiških sinov je z darežljivo duševno in gmotno podporo moglo začeti in nadaljevati svoje višje študije, je pač znano. Njih število je narastlo že na stotine. Le žal, da so premnogi duhovniki za svojo očetovsko skrb do mladine dobivali v zahvalo črno nehvaležnost.

Na tem mestu nam je omeniti dijaške kuhinje v Ljubljani, katero je začel vzdržavati blagi monsignore kanonik Luka Jeran († 1896.); po njegovi smrti pa nadaljuje isto človekoljubno delo kanonik Andrej Kalan. Največ z duhovskimi doneski se preživlja dan za dnevom lepo število ubožnih dijakov.

L. 1846. je ustanovil knez in škof Anton Alojzij Wolf deško semenišče „Collegium Aloysianum“ v Ljubljani, največ ob lastnih troških. V njem živi leto za letom 50 - 60 gojencev - gimnazijcev. Iz tega zavoda je dobila škofija že mnogo vrlih duhovnikov, pa tudi svetnih veljakov. Mnogi izmed njih se odlikujejo na slovenskem slovstvenem polju. Slična dijaška semenišča so bila ustanovljena največ z duhovskimi doneski tudi v Mariboru, v Gorici in v Celovcu.

Ljubljanski kanonik dr. Janez Gogola († 1884.) je s podporo dobrih ljudi, zlasti duhovnikov, ustanovil v Ljubljani deško zavetišče in sirotišče „Collegium Marianum“, v katerem dobiva okoli poldrugisto dečkov telesno hrano in šolski pouk v štirirazredni ljudski šoli.

Kratek obris kulturnega dela slovenskih duhovnikov nam priča, da je ta stan v vseh dobah vestno vršil svojo nalogo narodu v blagor, in da si je z dlanjo in umom postavil

„monumentum aere perennius!“

Dopisi.

Katoliško društvo slovenskih učiteljic na Primorskem je imelo dné 24. marca zopet svoje zborovanje. Predsedoval je preč. g. dr. Josip Pavlica.

Veleč. gospica Minka Holzinger plem. Weidich je predavala o filantropu Kristjanu Gotthilfu Salzmannu, kateri filantropična sama na sebi dobra načela jedini ni razvijal jednostransko. Vsled tega se je tudi ohranil zavod, katerega je ustanovil v Schnepfenthalu na Turinškem do današnjega dné, česar ne moremo trditi o drugih filantropičskih zavodih. Zasleduje Salzmannovo življenje dokler ni postal župnik v Erfurtu, prešla je prečastita govornica k njegovim spisom. V spisu „O sredstvih dobrega pouka v krščanskem nauku“ priporoča Salzmann, naj se otrokom prosto pripoveduje zgodbe, osebe naj se karakterizujejo, iz vsega naj odseva božja previdnost. Pripovedovanje naj se oživi s primernimi in res dobrimi slikami. Tu navaja nekaj točk, kakšne naj bodo slike in kaj naj predstavljajo. Drugi spis „Das Krebsbüchlein“ je namenjen starišem, ter je pisan v ironičnem tonu, da stariši in vzgojitelji takoj spoznajo svoje zmote pri vzgoji otrok. Tu je navedla preč. govornica nekaj primerov, kako naučimo otroke lagati in na kakšen način izgubimo njihovo ljubezen in zaupanje.

Zbrani členi so zapeli pesem „Salve regina“.

Preč. g. dr. Pavlica je v svojem govoru priporočal, naj stopimo v tekočem tednu, tednu Jezusovega premišljevanja, pred božje razpelo, ki nam jasno priča, 1.) da je Jezus žrtva za nas in 2.) žrtva iz ljubezni.

Razpisana je nagrada 50 K za najboljši sestavek o predmetu „Senčno drevo je dobra koleginja, hudobna pa bodeče trnje“. Pisateljica mora vložiti spis najdalje v zborovanju meseca septembra, a nagrada se podeli v zborovanju meseca oktobra. Na čelo spisa napiši pisateljica geslo, spisu pa dodaj zapečaten zavitek, na katerem je geslo, v zavitku pa ime pisateljice.

Veleč. gospica predsednica je podarila društvu „Katoliški obzornik“ za l. 1901 ter je predlagala, da bi se naše društvo vpisalo v Matico slovensko. Predlog se je enoglasno sprejel.

Gospica Zora Klavžarjeva je deklamovala Gregorčičevo poezijo „Oljki“, gospica Hrovatinova pa je zapela solo „Sneguljkina radost v domu pritlikovcev“.

Prihodnje zborovanje bode 28. aprila 1901. ob 10. uri.

L. Koršič
tajnica.

Slovstvo.

Raslaga novega Velikega katekizma, potrjenega od vseh avstrijskih škofov, zbranih na Dunaju 9. aprila 1894. Spisal in založil dr. Ivan Križanič, kanonik sen. lavantinski, profesor pastirstva. Prvi del. V Mariboru 1899. 8°. Str. 335. — Drugi del. 1901. 8°. Str. 336—663. Cena vsakemu delu 3 K. Natisnila Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. —

Za uporabo novega katekizma, ki je sedaj upeljan pač že v vseh šolah na Slovenskem, so izdali avstrijski škofje dné 25. novembra 1897 navodilo, v katerem mej drugim naročajo: „Plodovito katehitično delovanje ne zahteva samo, da ima katehet — kot razlagalec katekizma — splošno bogoslovno znanje, da pozna načela metodike in pravila dobre

kateheze, marveč, da se marljivo izobrazuje v katehitični umetnosti, čita dobre kateheze, poslušna praktične katehete in sam večkrat razmišlja o svojem poučevanju. Pred vsem pa in najbolj tirja plodovito katehitično delovanje, da se katehet od slučaja do slučaja in pred vsako katehezo vestno pripravlja. Za to pa ne zadostuje samo, da bi katehet le površno prebral kako drugo katehitično razlago o dotičnem predmetu, ampak treba je, da jo tudi sam temeljito premisli, vsako besedo vprašanj in odgovorov natančno preudari in si katehezo tako prisvoji in priredi. Treba je, da si katehezo že naprej v duhu predoči; da si poišče in izbere primer in vzgledov, ki mu utegnejo služiti pri razlagi, ter določi praktične posledice, katere hoče izvajati iz verskih resnic, in ne sme se zanašati, kaj mu šele prinese slepa sreča in pride slučajno na misel. — Kot v vsakem oziru izvrsten pripomoček, da se more katehet usposobiti za plodovito katehitično delovanje, moramo imenovati dr. Križaničevo „Razlago“, osobito še, ker Slovenci tudi za prej rabljene katekizme nismo imeli posebnih razlag. Dr. I. Križanič ne podaja v svoji knjigi izdelanih katehez (razen dveh, namreč: „Nagovor prvo uro novega šolskega leta“ in „Začetek pouka pri prvencih“), ampak razlaga po katekizmu vprašanje za vprašanjem. Vsako vprašanje je temeljito razloženo in pojasnjeno, tako da je v knjigi zbrana obilica gradiva za kateheze, in sicer tako pripravljenega, da ga katehet s prav majhnim trudom lahko zelo uspešno rabi. Besedna in stvarna razlaga je sestavljena po metodičnih pravilih. Za razlago in pojasnjevanje je g. pisatelj zbral lepo število zgledov, pred vsem seveda svetopisemskih, potem takih iz svetniškega življenja, iz zgodovine i. t. d. Povzel jih je deloma iz raznih nemških katehitičnih knjig, deloma iz znane Mehlerjeve zbirke in iz „Razlaganja krščanskega nauka“, ki je izšla v Celovcu kot priloga „Slov. Prijatelja“. Novejše slovenske zbirke, n. pr. priručni prof. Kržičevi „Zgledi bogoljubnih otrok“, potem „Zbirka lepih zgledov“ i. t. d. so vsakemu katehetu pač pri roki, ravnotako tudi nekateri zgledi iz šolskih beril, ki se, kakor skušnja kaže, dajo jako dobro uporabljati. Sicer pa moramo poudarjati, da so v „Razlagi“ navedeni zgledi dobro odbrani in primerni otroškemu razumu. Vidi se, da jih je zbral izkušen katehet. V tem pa, da podaja dr. Križaničeva knjiga tako mnogovrstnega gradiva za kateheze, ni-

kakor ne jemlje prilike za samostojno delovanje katehetovo. Zlasti pri vzbujanju čustev in utrjevanju volje ima katehet široko polje, da pokaže popolno svojo individualnost, ker bo le tedaj v tem oziru uspešno deloval, ako mu je beseda topla in živa, ki spričuje, kako resnica in važnost nauka vnema tudi njega samega in zato prepričuje tudi druge.

Dr. I. Križaničeva „Razlaga“ je izpopolnila veliko vrzel v našem katehitičnem slovstvu. Zato bodo katehetje, pa tudi učitelji, ki poučujejo krščanski nauk, prav z veseljem segli po nji.

Odmev pomladnih glasov. — Priloga k 4. „Vrtčevi“ št. I. 1901. — Gg ljubljanski bogoslovci so, kakor znano, skozi deset let sem izdajali „Pomladne glase“ naši mladini za pirhe. Letos so s tem delom prekinili, ker izdadó v spomin svetega leta znanstveno-leposloven „Almanah“. — Vendar mladine niso hoteli čisto pozabiti. Podali so ji vsaj nekaj *Odmev pomladnih glasov*. Trije pisatelji — pa koliko lepega so tu spravili na 16 strani Vrtčeve priloge! Kako resnobno ljubka je Pavel Perkova velikonočna slika: Prežilka! In Fr. Ks. Stržajevi Zvončki — kakó otroško ljubeznivo zvoné, pa njegov Ščinkovec — kakó lep nauk prepeva otrokom! A nad te spiske v prozi so pa Al. Mrharjeve pesmi! Iz Velikonočne košarice jih je natresel kar tri polne strani — pa kako priručnih! Ne vemo, katera je lepša, ali Kdo bo zmagal? ali Pri svetem Petru? ali Zlata tolažnica ali katera?... Vsekako je nam zelo pri srcu ona prvoimenovana:

Kdo bo zmagal?

Tresorepka	„Veš, ti, veš, ti
Pastirica	Tresorepka,
Zibala je	Ko je bila
Bela lica	Zrela tepka:
Pesem pela	Dali smo ga
Sredi dvora:	Mestni šoli,
„Zopet cvete	Da jo zmaga
Gaj in gora,	Kakorkoli.
Po livadi	Če pa šola
Potok dirja.	Zmaga živka,
Vse kot lani —	Še doma ga
Le pastirja	Čaka sivka!“
Živka s sivko	
Več ne vidim	
Na poljani.“	

*) Pomladnih glasov se dobe razen I. in II. še vsi letniki. Naročajo se po vseh knjigarnah in v semenišču.

To imeujemo mi klasično pesmico — in druge ne zaostajajo nič kaj za letó. — Posebno lepi sta tudi Vstajenje na prvi, in V mlinu, ona ilustrirana na predzadnji strani, ki tako mojstrsko oponaša oni mlinski:

Klipe klope,

Klipe klop.

ter zaključuje s tako resnično mislijo:

Pridnim otrokom

Bog ni skop,

Klipe klope,

Klipe klop...

K temu so ti Odmevi tiskarsko prav okusno opremljeni. Krasi jih troje raznobarvenih slik ter lepo harmonična raznoličnost črk v pesmah. — Trudoljubnim, nadarjenim pisateljem te Vrtčeve priloge ter uredniku Vrtčevemu — častitamo!

Narodne pripovedke za mladino. — Zbral Dominicus. — I. zvezek. — V Ljubljani. Založil in Izdal Janez Giontini. 1900. — S slikano naslovno stranjo. — Gospod Dominicus je zbral tu triindvajset narodnih pripovedek v nekaj šopek za slovensko mladino. Pripovedke so večinoma znane. Zapisali so jih bili raztresene naši razni pisatelji. — O vzgojnem pomenu takega berila, kakor so te Pripovedke, bi mi radi enkrat brali kako

temeljito razpravo. Zdi se nam namreč, da vzgojnega pomena imajo take stvari malo ali — nič. Vendar kakorkoli: pričujoča zbirka je vseskozi poštena, pa naj se mladina le zabava z njo! Vsaj domišljijo ji bode dudila in pa veselje do nadaljnega berila!

Mirko Poštenjakovič. Povest za dečke od 12. do 15. leta. Nemški spisal Fr. Frisch. Prosto poslovenil Janko Leban. — Drugi natisek. — V Ljubljani. Založil in prodaja J. Giontini 1901. — Knjižica je res posebno primerna za rokodelske vajence. Pripovedka je prav mična — jezik lepo pravičen. Priporočamo.

Sonettenkranz von dr. Fr. Prešeren. — Aus dem Slovenischen übertragen von A. Funtek. Laibach 1901. Ig. v. Kleinmayr & Ferd. Bamberg. — To drobno delce, v katerem je pa brez dvoma obilo vestnega truda in dela, izpričuje iznova, da je gosp. Funtek izvrsten prelagavec naših pesnikov v nemški jezik. Hvala mu, da uporablja svoj talent in seznanja nemško občinstvo z biseri naše poezije! Cena prevedenemu vencu je 50 beličev. Čisti dohodek je namenjen za Prešernov spomenik v Ljubljani. Obilno razprodajo toplo priporočamo.

—ab—

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Učitelj v Vinici g. Jož. Bergant je imenovan za učitelja-voditelja novoustanovljene šole na Turjaku. Provizorična učiteljica v Senožčah gdč. Pavla Čop je postala definitivna istotam. Nadučitelj g. Andrej Šest je premeščen v Cirknico, učitelj Robert Ziegler v Ratečah na deško in učiteljica gdč. Ana Moos v Šmartnem pri Litiji na dekliško šolo na Vrhniki. Nadučiteljem so imenovani gg.: Anton Glaser, šolski vodja v Pernicah za Šent Janž na Vinigori, Martin Breznik, nadučitelj v Žetalah za Sv. Marjeto na Pesnici in Matevž Spende, učitelj pri svetem Petru na Medv. selu za Ščavnico pri

Gor. Radgoni. Stalni so postali na svojih mestih gg. učitelji: Teodor Mohorčič na slov. šoli v Vojniku, Avgust Lah pri Sv. Antonu v Slov. gor., Ant. Potočnik v Podsredi, Ant. Pesek pri Sv. Duhu v Halozah, Fran Cvetko pri Sv. Barbari v Halozah ter učiteljica gdč. Amal. Hojnik pri Sv. Lenartu v Slov. gor. in Marija Skrlec pri Sv. Miklavžu pri Ormožu.

Izpiti učiteljske sposobnosti za ljudske in meščanske šole se začno pri c. kr. izpraševalni komisiji v Ljubljani v pondeljek dné 6. maja. Prošnje je treba vložiti do 1. maja.

Razpisane učiteljske službe. Na enorazrednici v Podbrezju je razpisana

služba učitelja-voditelja s postavnimi dohodki in prostim stanovanjem even, v začasno nameščenje. Prošnje do konca aprila tega leta na okrajni šolski svet v Kranju.

Na c. kr. učiteljišču v Ljubljani je namestiti z začetkom l. 1901/1902. mesto provizoričnega vadniškega učitelja s postavnimi dohodki. Prošnje so nasloviti na c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje in vposlati do 30. aprila c. kr. dež. šolskemu svetu.

Na c. kr. rudniški šoli v Idriji je razpisano mesto učitelja. (Glej inserat.)

Na Topli-Rebri (Unterwarmberg) je razpisana služba učitelja - voditelja s

postavnimi dohodki v definit, ali začasno nameščenje. Prošnje do 20. aprila na okr. š. svet v Novem mestu.

Na dvorazrednici na Vinici je razpisano drugo učno mesto s postavnimi dohodki. Prošnje do 25. aprila t. l. na okrajni šol. svet v Črnomlju.

Na novoustanovljeni III. m. deški petrazredni šoli v Ljubljani, ki se odpre 16. septembra 1901, je stalno popolniti mesto nadučitelja in štirih učiteljev s postavnimi dohodki. Prošnje do 15. maja na c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani.

Drobtine.

„Tovarišu“ v odgovor! V predzadnji številki se „Tovariš“ brez potrebe zaletuje v mojo osebo zaradi uredniške beležke v 6. številki „Slov. Učitelja“, češ, kako morem kot duhovnik govoriti „o koleginji M.“ in me hoče pred svet postaviti za lažnika in obrekovalca. Na ta zlobni napad izjavljam, da z omenjeno uredniško beležko nisem v najmanjši zvezi. Do 9. aprila nisem niti vedel, kdo je „koleginja M.“ niti kdo je „znani učitelj“. Tudi nisem niti pred postavo niti pred svetom odgovoren za vsako stvar, ki pride v list. Podpisani urednik učitelj bode pač smel pisati „o koleginji M.“ in on naj vam tudi odgovarja v tej zadevi. *Dr. Josip Gruden.*

Zlobna laž. „Učit. Tovariš“ je prinesel v 10. številki z dné 1. aprila t. l. naslednjo notico: „Slomškarji čujte! Župnik Goth. Abeiger v Wutzelsdorfu na Spodnjem Avstrijskem je dejal na propovednici: „Danes slavi 70 letnico

rojstva Nj. Veličanstva vsakdo od ministra do najposlednejšega vaškega učitelja.“ Gospod župnik torej na vsem božjem svetu ni našel drugega najposlednejšega človeka, kot učitelja. In še vedno so nekaterim oči zaprte.“ To novico je „Tovariš“ ponatisnil iz zadnje številke „Potopnika“ (15. marca). A že 20. marca je bil „Slovenski Gospodar“ dokazal, da je ta vest zlobno izmišljena, ker na vsem Spodnjem Avstrijski nobenega kraja z imenom Wutzelsdorf in nobenega župnika z imenom Abeiger. Po „Slov. Gospodarju“ je tudi „Slovenec“ 23. marca pojasnil, da je vse nesramno zlagano. Navzlic temu se drzne „Učiteljski Tovariš“ še 1. aprila to laž pogrevati. Za taktiko in resnicoljubnost „Tovariševih“ urednikov je to ravnanje značilno. — Ako imate kaj poštenja v sebi, bode te lažnjivo vest preklicali!

Ruski car za šolstvo. Namestu našega učnega ministra Bopoljepova, ki je bil

nedavno umorjen, je imenoval ruski car svojega generalnega pobočnika Vanovskega ministrom ljudske prosvete. Carski reskript, s katerim je bil Vanovski imenovan in ime novega ministra napovedujeta za šolstvo na Ruskem boljše čase. V svojem pismu car javno priznava, da so se pri šolstvu na Ruskem pokazale velike pomanjkljivosti in izjavlja, da se hoče nemudoma lotiti njega preosnove. „Za sodelavca pri reorganizaciji šolstva“, piše ministru, „sem si izvolil vas, visoko ceneč vašo državniško izkušnjo in razsvetljenega duha in prepričan, da bodele stanovitno in nepremakljivo težili za ciljem, katerega sem vam začrtal. Bog blagoslovi naše delo! Stariši in družine, ki so pred vsem dolžne skrbeti za svoje otroke, naj nas pri tem podpirajo. Kmalu bode potem napočil čas, ko bodem jaz in z menoj ves narod s ponosom zrl na mladi naraščaj, ki bode upanje in krepka opora domovine v bodočnosti.“

Šolske kazni v nem. državnem zboru. Nemški državni zbor je v svoji seji 18. m. m. po daljši razpravi odklonil vse predloge in peticije gledé uvedbe telesne kazni v šolo ter prešel preko tega predmeta na dnevni red. Zastopnik protestanske konservativne stranke poslanec dr. Oertel je obžaloval, da sta odsek in zbornica posvetila temu važnemu vprašanju premalo potrebne pozornosti, ter napovedal, da bo zbornica leto za letom dobivala več tozadevnih prošenj. Z njim se je strinjal še član kmečke zveze poslanec dr. Rösicke in deloma antisemit Werner. Vsi drugi govorniki so se izjavili proti uvedbi telesne kazni v šolo. Posebno ostro je zavračal dr. Oertla poslanec katoliškega centra dr. Gröbler. Nje zagovorniki, pravi dr. Gröbler, sicer trdijo, da jo hočejo uporabljati pri posebno surovih nastopih šolske mladine. Toda ta določba bi se vedno bolj raz-

tegovala v praksi, kakor se je to dogajalo v dobi kulturnega boja, tedaj bi bili s šibo kaznovali razžaljenja Bismarka, da bi bili imeli že telesno kaznen. Državni zbor je sedaj odklonil to zadevo, a vse je prepričano, da se to gibanje kmalu ne poleže.

Posledice šolskega izleta. Na izletu ki sta ga napravila pod vodstvom učiteljev preteklo poletje dva razreda neke šole na Nemškem, natrgali so otroci brezovih šibic, da ž njimi okrasé vozove, na katerih so se peljali. Gozdar, ki je okrašene vozove zagledal, zatoži učence pri sodišču zaradi poškodovanja nasadov in pretekli mesec se je moralo 30 otrok pred sodnikom zagovarjati zaradi tega prestopka. Vsi razen treh so tajili dejanje, in ker se jim ni moglo dokazati, so bili oproščeni. Pa tudi one tri, ki so priznali svojo krivdo, je sodnik oprostil, češ da niso vedoma zakrivali kaznjivega dejanja.

Društvo „Katholischer Schulverein“ je imelo koncem marca na Dunaju dva mnogobrojno obiskana shoda, ki jasno pričata, kako zelo se ljudstvo zanima za šolstvo, pa tudi kako odločno zahteva versko šolo, katero so mu liberalni mogočnejši ugrabili. Govorili so med drugimi: Ludovik Angelberger, ravnatelj zavoda za gluhoneme v Solnogradu, in občinski svetnik Herman Bielohlavek. Vsi govorniki so ostro bičali hibe današnjega šolstva in protiversko gibanje med učiteljstvom. — Zelo veselo je bilo poročilo predsednika dr. Schwartz o napredku tega prekoristnega društva. Preteklo leto je pristopilo čez šest tisoč novih udov, in jih je vseh že nad 40.000. Število podružnic se je pomnožilo od 293 na 303; ustanovila sta se dva nova zavoda: katoliška zasebna deška ljudska šola v Gradcu in dekliška ljudska šola v okraju Wieden na Dunaju. Vseh za-

vodov, ki jih društvo vzdržuje, je sedaj dvaindvajset. Najmenitnejši med njimi je katoliško učiteljsko semenišče v Währingu pri Dunaju, ki šteje 600 učencev, deloma učiteljskih pripravnikov, deloma učencev ljudske in meščanske šole, ki je z učiteljiščem združena. — Nove podružnice katoliškega šolskega društva so se ustanovile na Češkem (v litomeriški škofiji), na Solnograškem in Predarlškem. V teku leta 1900. je imelo društvo 206 shodov po mestih in po deželi. Po pravi je naglašal predsednik, da so ti podatki dokaz, s kako vnemo deluje katoliško šolsko društvo in kako spremlja njegovo delovanje božji blagoslov.

Šole v boju zoper alkoholizem. Češkemu deželnemu odboru za omejitev žganjepitja je dvorni svetnik dr. Pele predložil več nasvetov. Prvi med njimi je ta: naj se vzamejo v šolske knjige (berila) ljudskih, meščanskih in srednjih šol poljudno pisane razprave o pogubnem vplivu žganja na človeško telo in razum, in sploh na ves narodni razvoj.

Nemški cesar za versko šolo. Povodom znanega napada v mestu Bremen, je izrazil predsednik pruske zbornice pl. Krocher cesarju čestitko, da ga je Bog obvaroval hujše nesreče. Ob tej priliki je Viljem II. poudarjal potrebo verske šole, ki more edina preprečiti polom človeške družbe. Med mladino se opazuje od dne do dne večja razdivjanost, je rekel cesar, vedno bolj gine spoštovanje do predstojnikov. Nasproti tem napakam morajo vsi sloji na delo, a preje ne bode nič izdalo, dokler ne spravimo šole v pravi verski tir.

Nemški „Schulverein“ za Koroško. To židovsko ponemčevalno društvo je minulo leto potrošilo samo za Koroško 15.705 K 63 h. Od te velike svote se je pač največ porabilo za ponemčevanje slovenske dece. Grabežljivost nasprotnikov

naj bi tembolj Slovence navdušila, da požrtvovalno podpirajo družbo sv. Cirila in Metoda.

Važna razsodba. Najvišje sodišče je razsodilo, da se „opomin“ krajnega šolskega sveta prišteva oblastvenim ukazom ter da se vsako nespoštovanje (Missachtung) „opomina“ kaznuje v smislu paragrafa 315 kaz. zak.

Podružnica „Slomškove zveze“ v Idriji bode zborovala dne 18. aprila t. l. ob 11. uri dopoldne v Spodnji Idriji. K temu zborovanju se uljudno vabijo vsi člani „Slomškove zveze“, kakor tudi idrijski referent „Učiteljskega Tovariša“.

Nova grobova. Dne 30. marca je umrl upokojeni nadučitelj v Šmariju pri Jelšah g. Jožef Brinšek v 82. letu starosti. V Šmariju je deloval od leta 1835–79. Od leta 1879 je živel v pokoj na svojem posestvu. 1. aprila je umrl v Topolšici učitelj gosp. Rihard Kokot. Rojen je bil l. 1865. R. I. P.

Vpliv alkohola na otroke. Na mejnarodnem kongresu za omejitev alkoholizma, ki je pretekli teden zboroval na Dunaju, je razpravljal profesor dr. Maks Kassowitz tudi o alkoholizmu v otroški dobi. Njegovemu govoru so zborovalci sledili z velikim zanimanjem. Profesor Kassowitz je navedel najprej iz svoje zdravniške prakse nekaj slučajev o strašnem vplivu alkohola na otroke, in je združil svoja razmotrivanja v sledečih stavkih:

1. Dalj časa trajajoče vživanje alkoholičnih pijač povzroča pri otrocih „delirium tremens“, alkoholično manijo, epilepsijo in večkrat tudi organske izpremembe (otekline jeter, vodenico).

2. Te bolezni ne nastanejo samo tedaj, kadar otroci pijejo žganje in druge vpijanljive pijače v preveliki meri, temuč tudi vsled zmernega vživanja vina ali pive in tudi pri ne-

znatni množini vžitega žganja, katero smatrajo nekateri za dopustno in celo za zdravilno.

3. Iz teh izkušenj sledi, da je otroško živčevje in otroški organizem zlasti sprejemljiv za strupeni vpliv alkohola.

4. Odrasli dajo otrokom večkrat alkoholne pijače, ker mislijo, da dobro vplivajo proti oslabelosti in raznim drugim otroškim boleznim. Fiziologična preiskavanja so pa pokazala, da nima alkohol nikakih redilnih in zdravilnih snovi.

5. Neizogibna posledica vživanja alkoholnih pijač je zastajanje v rasti in razvoju telesnih in duševnih moči.

6. V mnogih slučajih je pomanjkanju slasti do jedi kriva navada vživanja alkoholnih pijač.

7. Mnogi poskusi so pokazali, da alkohol ne vzbuja in ne pospešuje duševnega delovanja, kakor se splošno sodi, ker kratki dobi umetne vzpodbude sledi utrujenost psihičnih zmožnostij, ki traja včasih po cele dneve.

8. Pri šolskih otrocih se je opazovalo, da tudi zmerno uživanje alkohola zmanjšuje zmožnost za učenje.

9. Ker se vzpričo škodljivih vplivov alkohola ne morejo z gotovostjo dokazati kaki ugodni vplivi, zato se v pijanljive pijače zdravim in bolnim otrokom brez izjeme ne smejo dajati.

Mestni šolski svet na Dunaju je sklenil učno upravo naprositi, da priredi posebne tečaje na dunajskem vseučilišču za učitelje ljudskih in meščanskih šol.

Občni zbor društva „Pripravniki dom“ se je vršil v nedeljo 14. aprila dopoldne v stanovanju sedanjega predsednika mil. g. stol. dekana Andreja Zamejca. — Predsednik je konstatiral zadostno število vdeležencev, da more

biti shod sklepčen in jih pristrčno pozdravil. G. tajnik in blagajnik profesor Anton Kržič je poročal o društvenem delovanju v preteklem letu. Društveno premoženje kaže naraščaja za 3490 K. V tej so združene obresti od glavnice, razni darovi, letna društvenina i. t. d. Za podporo dijakov učiteljišnikov se je porabilo okoli 490 K. Vse društveno premoženje znaša sedaj okroglih 23.000 K. Društvena lista „Vrtec“ in „Angelček“ tudi dobro vspevata. Navzlic temu, da sta dobila konkurenčni list „Zvonček“, se jima je število naročnikov še pomnožilo. — Odbor se je v teku leta nekoliko izpremenil. G. ravnatelj Fran Hubad je odložil predsedništvo. Vsled tega je odbor volil predsednikom mil. stolnega dekana Andreja Zamejca, podpredsednikom pa g. profesorja Jakoba Vodeba. Na novo je bil voljen v odbor gosp. nunski katehet Alojzij Stroj. Na predlog predsednika g. Andreja Zamejca se gospodu ravnatelju Hubadu izreče zahvala za delovanje pri društvu. Slednjič se volita še dva pregledovalca računov in trije razsojevalci. Nato zaključí predsednik občni zbor.

Predavanja za učitelje. Zveza avstrijskih docentov na visokih šolah je sklenila prirediti za učitelje in učiteljice ob počitnicah (od 25. julija do 1. septembra) predavanja iz raznih vednostnih strok. V ta namen se je določilo mestece Wolfsberg na Koroškem. Tečaj bode obsegal naslednje predmete: I. Naravoslovna skupina: fizika 15 ur, kemija 18, splošna botanika 30, higijena 8 ur. II. Humanistična skupina: Nemška zgodovina s posebnim ozirom na socialna in gospodarska vprašanja 30, nemška literarna zgodovina s posebnim ozirom na klasično dobo 18, geografija Avstro-Ogerske 18, higijena 8 ur. Vdeležba pri enem počitniškem tečaju stane

20 Kron. — Kakor je priporočljivo izpopolnjevanje v šoli pridobljenega znanja in so zlasti počitniški učni tečaji za učitelje pripravljeni, vendar je videti, da imenovano podjetje ni v pravih rokah. Vodi jo ga židovski docenti dunajske univerze in priporočajo „jungovski“ šol. listi. Iz tega se že dá sklepati, kakšnemu namenu bodejo predavanja služila.

Zakonski načrt o ureditvi učiteljskih plač v Istri, katerega je sprejel deželni zbor istrski v zadnjem zasedanju, ni dobil najvišjega potrjenja, ker je laška stranka s tem zakonom hotela vso oblast nad šolo vzeti dež. šol. svetu in jo prisvojiti deželnemu odboru. Tako se je zboljšanje plače zopet zavleklo.

Skladbe nadučitelja † Ivana Bartla so izšle v Miličevi tiskarni v Ljubljani. Uredil jih je gosp. L. Pahor v Ljubljani in založila vdova pokojnega skladatelja. Skladbe so zlasti pripravne za zборе na deželi in se dobivajo pri gospodu Josip Kostanjevcu, nadučitelju v Litiji.

Kongres proti alkoholizmu se je začel 9. t. m. na Dunaju. Zborovanje je otvoril ministerski predsednik dr. plem. Körber imenom vlade. Ruskega carja zastopata dva odposlanca, tudi francoska, švicarska, belgijska, danska, nizozemska, norveška in švedska vlada so zastopane. Kongres je imel osem sej, na katerih je bilo 60 predavanj. Kongresa se udeležujejo tudi ženske. Več o njem prih.

Razpis natečaja.

Na petrazredni c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji je stalno popolniti mesto učitelja z dohodki IV. plačilnega razreda idrijskega učnega osebja t. j. z letno plačo 1000 kron, aktivitetno doklado letnih 200 K in pravico do 6 petletnic po 100 K.

Prosilci naj lastnoročno pisane prošnje z dokazom učne sposobnosti za ljudske šole z nemškim in slovenskim jezikom predpisanim potom

 do 30. aprila 1901.

pri podpisanim c. kr. rudniškem ravnateljstvu uložé.

G. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji, dné 1. aprila 1901.

Listnica uredništva.

Na „Tovariševo“ adres. „Učiteljski Tovariš“ z dné 1. aprila je odgovoril na našo uredniško beležko v 6. številu, in zahteva od nas, da povemo ime „dotične kolegije in znanega ljubljanskega ljudskega učitelja“. Naznanjamo, da se bode to ob pravem času zgodilo. Naj ne mislita Dimnik in Jelenc, da bomo tako naredili, kakor sta onadva s Kosijem, dasi bi ne bili dolžni povedati. Vsekako je pa zelo sumljiva razburjenost „Tovariševega“ uredništva in nehoté se dozdeva, da so morda tudi kje drugje tako prakticirali. Druga „dovtipkarija“ o tej reči je samo kopija po „Narodu“. Ker bi celo še sedaj radi utajili načelni razkol v učiteljskem stanu, udrihajo po gosp. dr. Grudnu, kakor, da je on beležko zakrivil. Naravoslovci trdijo, da utakne „štravs“ glavo v grm, da ne vidi nevarnosti.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.